

Datacija peči je pa omogočena že zaradi večje množine slovanske keramike, ki se je nahajala okoli teh peči ali pa je bila uporabljena celo pri tlakovanju dna v pečeh. Poleg tega so tu odkrite tudi ostaline iz zgodnejših obdobij od neolitike, halštatske, latenske pa vse do jaziške dobe. Nedaleč od tega mesta so odkrili tudi novo grobišče belobrdske kulturne skupine. — Pavle Wellenreiter podaja začasno poročilo o avaro-slovanski nekropoli v Bogojevu; tu je leta 1950 raziskoval Somborski muzej. Ob tej priliki so odkrili pet grobov z zanimivimi, posebno koščenimi najdbami. — Biserka Nadj je objavila štiri grobe, ki so jih našli pri Aradcu v Banatu in pripadajo avaro-slovanski dobi. — Šandor Nadj pa objavlja rezultate poskusnega raziskovanja pri Tarašu, kjer so odkrili tri grobove belobrdske kulturne skupine; našli so pa tudi ostaline neolitikega časa.

V večjem obsegu je poleg arheologije zastopana v »Radu« tudi etnografija. Tako obravnava Vera Milutinović lectarske modele, ki se nahajajo v vojvodinskih muzejih; Aleksander Stefanović obravnava žigosanje živine v nekaterih vaseh severnega Banata. Sofija Dimitrijević lončarstvo v Somboru. Rada Jovančić tipe in način gradnje kolib v južnem Sremu. Stevan Degral okraševanje velikonočnih pisank pri Madžarih Čango v Vojvodini in ljudsko izročilo v Debeljači o ubijanju starih ljudi pri Madžarih. Mirko Šulman poroča o sejmu deklet, Marija Djurić o izdelovanju »Djule« pri Srbkinjah v Vršču in okolici. Arsen Ilić o treh banatskih preprogah, Milan Milošev o življenju in delu obrtništva v južnem Banatu v 18. in 19. stoletju.

Zgodovinske razprave imamo samo v člankih Koste Milutinovića, ki obravnava Novi Sad kot žarišče socialističnega pokreta 1872. leta, in v razpravi Luke Nadlačkega o desetini žitaric v vasi Majdan 1842. do 1844. leta.

Umetnostno zgodovino obravnava Milenko Filipović v članku »Ikkone na steklu pri vojvodinskih Srbih«; botaniko imamo v poročilu o usodi herbarija Andrije Volnija v karlovaški gimnaziji in v razpravi Nadežde Babić, ki obravnava odnos raznih pojavov življenjskih oblik na hidrofilnih livadah v okolici Novega Sada.

Poleg teh člankov, poročil in razprav prinaša glasilo tudi pregled dela raznih muzejev in zbirk v Vojvodini, obiske muzejev, tečaje in poduk v posameznih strokah, delo pri varstvu kulturnih spomenikov, delo za konservacijo posameznih objektov, ocene in poročila ter bibliografijo Vojvodine.

Glasilo »Rad vojvodjanskih muzeja« je tako po vsebini kakor po temah, ki jih obravnava, izredno pestro. Želeti bi bilo, da bi glasilo redno izhajalo in da bi tako tamkajšnje bogato gradivo in delo vojvodjanskih muzejev bilo čimbolj dostopno znanstvenim in drugim krogom. Večina razprav in člankov ima tudi angleške povzetke, so pa izredno kratki.

Josip Korošec

Draga Garašanin, Neolitska kamena plastika u Srbiji (Starinar, Organ Arheološkog instituta Srpske akademije nauka, knjiga II, 1951, str. 7—12, 9 slik v tekstu, nemški prevod).

Glede na doslej slabo znano koščeno in kameno plastiko neolitikega obdobja v Jugoslaviji je avtorica v tej svoji razpravi zbrala vse zadevne kamene objekte s področja NR Srbije, jih skušala pojasniti, postaviti v zvezo z drugimi plastičnimi likovnimi izdelki v kamnu izven Jugoslavije in tudi datirati posamezne primere. Tako navaja avtorica več lokalitet, kjer so našli po enega ali več primerov, bodisi antropomorfnih ali živalskih figur iz alabastra, kalcita in marmora. Vse lokalitete, kjer so doslej našli takšne figure, pripadajo le vinčanski kulturni skupini in so drugod, kakor se vsaj zdi danes, neznane.

Večino živalskih figur, ki so jih doslej posamezni znanstveniki različno tolmačili, kakor konja, šakala itd., tolmači avtorica sedaj kot figuro psa. Te figure pa naj bi bile kultnega pomena. Pri tem se avtorica opira na to, da so na lokaliteti v Botošu vse tri tam najdene figure v obliki psajh glav, bile najdene v grobovih. Omenil bi pa, da ni nujno, da so takšni primeri

dospeli v grob kot nekakšen poseben kultni objekt, ampak so lahko prišli tja tudi kot čisto navadni amuleti, ki so jih v grobovih pokopani nosili tudi že za svojega življenja. Glede nastanka takšnih plastičnih figur sodi avtorica, da pripada ta lokalna plastika vinčanski kulturni skupini in da se tudi analogije z njo ne morejo najti na drugih mestih izven nje. To stališče je vsekakor popolnoma pravilno.

Kamenih statuet, predstavljajočih človeka, je pa vsaj do sedaj bilo najdenih le neznatno število. Na vseh lokalitetah je danes znanih samo pet primerov. Avtorica sicer navaja le štiri, vendar pa Vasić omenja, da so v Vinči našli tri in ne dva primera (Vasić, Vinča II, 140), čeprav je sam objavil le dva primera. Avtorica večino teh marmornih človeških statuet povezuje z različnimi marmornimi statueta, ki so jih našli na Kreti in Hagia Triddi ter v Tesaliji v Dimini fazi. Vendar pa pravilno pripominja, da so zadnje časovno toliko oddaljene, da ne morejo priti v poštev. Za en primer, ki so ga našli v Gradcu pri Prokuplju, pa smatra, da je imel vzore v koščenih idilih iz Bolgarije, ki so pa zopet bili izdelani po vzorih bolgarskih marmornih idolov. Proti tej predpostavki, ki jo je izrekla avtorica, pa bi govorilo nekoliko momentov. Tako v vinčanski kulturni skupini nimamo nikakršnih koščenih idolov, ki bi bili vsaj približno podobni bolgarskim, kljub vsej bližini, ako sploh moremo med koščenimi predmeti posamezne označiti kot podobo antropomorfnih figur. Že na drugem mestu sem v tem pogledu izrazil svoje mnenje in mislim, da so posamezni predmeti, čeprav stoje drugi na negativnem gledišču, lahko predstavljali tudi koščene idole, ki se pa popolnoma razlikujejo od bolgarskih. Medtem pa velik del znanstvenikov takšne objekte tolmači kot spatulae in smatra, da nimajo s plastiko nič skupnega. Dalje nam je mogoče statueto iz Gradca tako stilistično kakor tipološko povezati z marmornimi statueta, najdenimi v Vinči. Tako je mogoče dobiti vsaj relativno kronološko bazo. Od vinčanskih so eno našli 6,1 m, drugo pa 5,8 m globoko, ki pripada isti plasti in verjetno tudi istemu stanovanskemu horizontu kakor prva. Tudi statueta iz Gradca časovno menda ni preveč oddaljena od teh dveh; lahko celo sodimo, da je istočasna z njimi. Podobnost statuete iz Gradca z bolgarskimi koščenimi figurami je le navidezna, glede na izdelavo v drugem materialu. Tudi avtorica vinčanskih primerov ne povezuje z bolgarskimi, temveč s Hagio Triado. Tako bi se tudi ta iz Gradca dala povezati z istim izvorom kakor vinčanske. Sicer sem pa mnenja, da so analogije v Hagia Triadi preveč oddaljene ter da je treba izvor tem marmornim statueta iskati prej v sami vinčanski kulturni skupini med terakotami; tako ga avtorica pravilno predpostavlja za statueto, najdeno v Beogradu, vendar pa pravi, da je ta lokalnega značaja in delana po domačih vzorih v glini. Statuete iz Gradca brez najdenih sorodnih marmornih primerov v Vinči skorajda ni mogoče pravilno časovno opredeliti, ako se oslanjamo le na terakote. Tip glave te statuete je tip glav tako imenovane »Vidovdanke«, ki se v Vinči javljajo že okoli 8 m globine, ne pa, kakor avtorica trdi šele na globini 6,2 m (str. 11). Da ta statueta ne more biti starejša od najdenih v globini 6 m, za to govori tudi drugo gradivo.

Josip Korošec

Alexander Randa, *Der Balkan. Schlüsselraum der Weltgeschichte (Von Thrake zu Byzanz)*. Verlag Anton Pustet, Graz-Salzburg-Wien. Erste Auflage 1949.

Klasična arheologija se je preveč držala samo antičnih virov. Isto velja tudi za bizantologe in klasične filologe; ti so vsi preveč zanemarjali problem Tračanov na Balkanu. Še najgloblje sta prodrli v to vprašanje dva dunajska učenjaka, Slovana Jireček in Tomašek. Ogromno znanstvenega materiala, ki zadeva ta problem, je zbral Karl Patsch, ki je dolgo časa služboval v naših krajih (Bosna). Francozi so sicer pričeli z raziskovanjem materialne kulture Tračanov, vendar so pričeli ta problem kmalu zanemarjati. Domači